



Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq

## **Takorluukkanut siunnersuutit**

Allannera inaarutaasoq, 1. marts 2010

ASSARTUUSSINEQ PILLUGU

ISUMALIOQATIGIISSTAQ

TRANSPORTKOMMISSIONEN

Postboks 909

3900 Nuuk

Tel +299 345000

Fax +299 313154

[www.transportkommissionen.gl](http://www.transportkommissionen.gl)

### **Imai**

|    |  |    |
|----|--|----|
| 1  | <b>Takorluukkat</b>  | 5  |
| 2  | <b>Anguniakkat</b>   | 6  |
| 3  | <b>Ajornartorsiut tunngaviusoq</b>   | 7  |
| 4  | <b>Silaannakkut angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit</b>             | 16 |
| 5  | <b>Umiarsuarnik angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit</b>             | 26 |
| 6  | <b>Umiarsualiviit ilusiligaanerat: ajornartorsiutit pingaarnerit</b>         | 30 |
| 7  | <b>Aqqusinertigut angallannerit: ajornartorsiutit pingaarnerit</b>           | 33 |
| 8  | <b>Eqaassuseq</b>  | 34 |
| 9  | <b>Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat</b>                     | 40 |
| 10 | <b>Siornatigut misissueqqissaartarnernut naleqqiullugu assigiinngissutit</b> | 42 |
| 11 | <b>Tusarniaanermi akissutinut Isumalioqatigiissitap oqaaseqaatai</b>         | 44 |

### **Aallaqqaasiut**

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerani siunertat arlaliupput.

Siullermik aalajangiisussat, assartuussinermi killissarititaasunik pilersitsisussat aalajangiinissamut sakkussaattut atorveqassapput. Tassani assersuutigalugu mittarfinnut umiarsualivinnullu attaveqarnikkut killissarititaasut, kiisalu ingerlatsinermut, soorlu suliassa qarfinnut niuerpalaartumik tunngaveqarluni ingerlatsiviusinnaannigitsunut tapiissuteqartarnermut tunngasut maleruagassiorneqarnissat pineqarpoq.

Aappaattut isumalioqatigiissitaq sulissaaq, tassalu inassuteqaatini aalajangersimasuni ataqatigiissunik paasiniaasassaaq, assartuussineq pillugu inuiaqatigiinni oqallinnermi porsaassaaq, aammalu nunap immikkoortuini aaqqiissutissat pitsaanninnerusut aallunnagit, tamakkiisumik isiginninnissamik pilersitsissalluni.

Pingajuattut isumalioqatigiissitap sulinermini misissueqqissaarnikkut, nalunaa-rusiornikkut, nassuiaasiornikkut paasiniaanikkullu ilisimariikkat paasiuminarsi-tinniassavai, taakkulu ilisimasat annertusarneqarnerinut atugassatut pissarsiari-neqarsinnaasunngortissallugit.

Takorluukkat pillugit siunnersuutip allannerani inaarutaasumi matumani im-mikkoortut *takorluukkat* aamma *anguniakkat* tusarniaassutaasumut naleqqiul-lugu iluarsineqarput. Taakku saniatigut immikkoortoq 11, Assartuussineq pillu-gu Isumalioqatigiissitap tusarniaanermi akissutininut oqaaseqaataanut tunngasoq ilanngunneqarpoq. Siunnersuutip sinnera tusarniaassutaasumut naleqqiullugu allannguuteqanngilaq, tamannalu immikkoortoq 11-mi tunngavilersorneqarpoq.

## 1 Takorluukkat

*Inuiaqatigiit assartuussinermik pitsaasumik, akikitsumik inuiaqatigiillu ani-ngaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaqqeqarfiusumik atuisinnaassapput.*

Takorluugaq tassaavoq assartuussinermut suliassaqarfimmi anguniagassat pi-ngaarnerit, periusissat iliuusissanullu pilersaarutit taassuma iluaniittut tamarmik siunnerfigisaat.

## 2 Anguniakkat

*Siunissami Kalaallit Nunaanni assartuussisarnissamut inassuteqartoqarnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat. Inassuteqaateqarnermi assartueriaaseq aningaa-saqarnikkut imminut nammassinnaasoq, aammalu inuussutissarsiornermi i-nuiaqatigiinnilu ineriartortitsinermut tamarmiusumut tapertaasinnaasoq qu-lakkeerneqassaaq.*

Naalakkersuisut takorluukkanik piviusunngortitsinissamut periarfissinniarlugit, isumalioqatigiissitap sulineranut anguniakkat aqutsisuussapput.

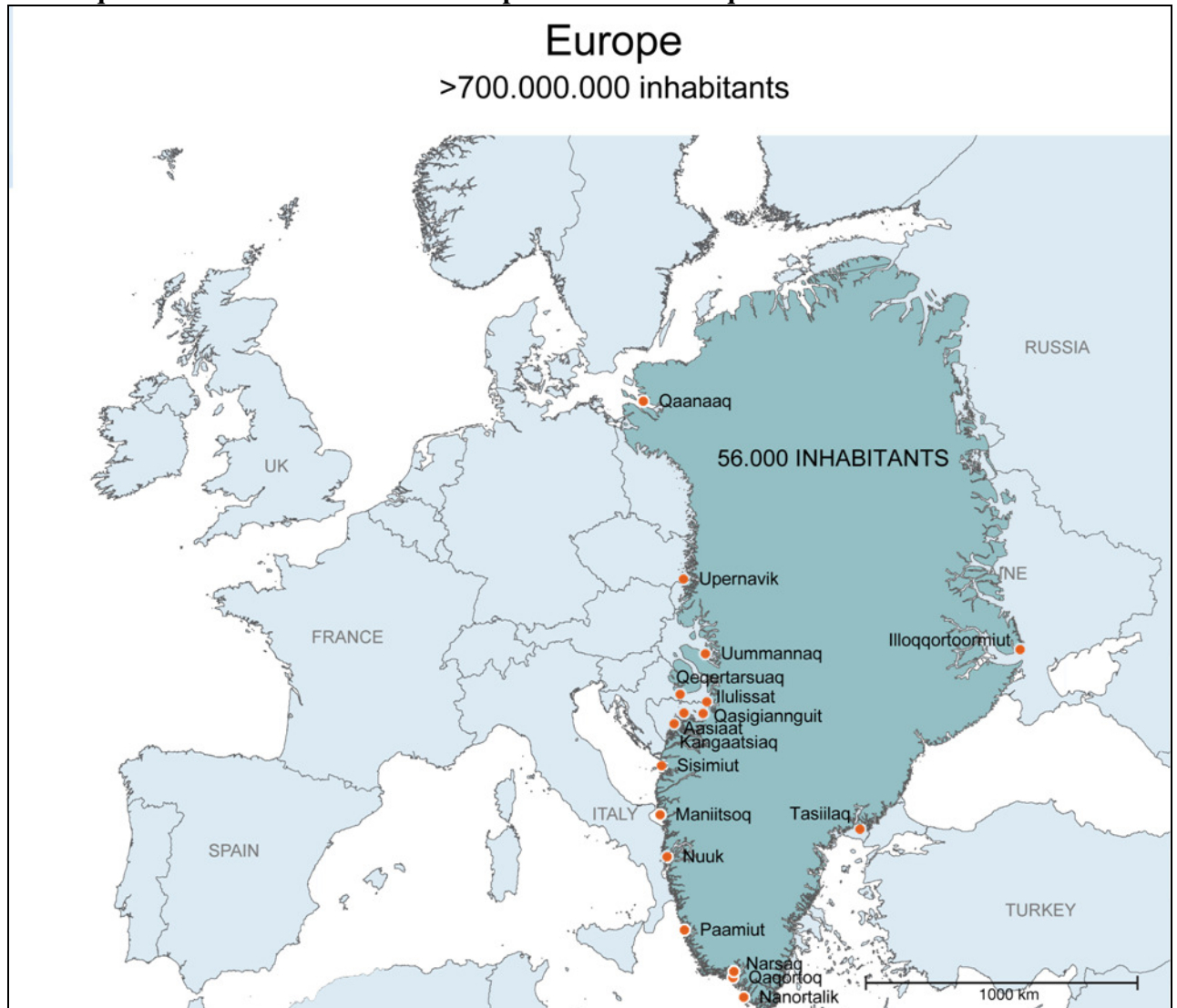
Matuma kinguliani taakku tunngavigalugit ajornartorsiutit pingaarnerit, Assar-tuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap suliamik ingerlatseqqinnermini tunnga-vigisassai suunersut Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap aalajangersar-niarsimavai.

## 3 Ajornartorsiut tunngaviusoq

Aningaasaqarnerni tamani assartuussineq pitsaasoq akikitsorlu pingaaruteqar-poq, tamannalu aamma Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisortaqaqfiup Periar-fissat pillugit nassuiaasiaani 2007-imi saqqummersumi allaaserineqarpoq. Ta-matuma Kalaallit Nunaannut tunngatillugu immikkut unammilligassaanneranut pissutsit pingaarnerit marluupput: 1) nuna 2,2 mio. km<sup>2</sup>-nik annertussuseqartoq 44.000 km<sup>2</sup>-isut isorartussusilimmik sineriaqartoq 2) innuttaasut ikittunnguit 56.000-it missarpiaannik amerlassuseqartut, aammalu illoqarfinnut 18-inut nu-naqarfinnut 60-it missaanniittunut agguarsimasut. Taakku saniatigut nunami issittumi pissutsit eqqarsaatigineqassapput.

Kalaallit Nunaata assinga, soorlu Europami nunat assingannut, takussutissiaq 1-imi takutinneqartumut assersuukkaanni, nunap angissusia takuneqarsinnaavoq.

### Ilusiliaq 1. Kalaallit Nunaat aamma Europa – assersuussineq



Ilusiliaq 1-imi takuneqarsinnaasutut Kalaallit Nunaata Avannaaniit, tassalu Qaanaamiit, Kalaallit Nunaata Kujataanut, tassalu Nanortalimmut, Københavnimiit illoqarfimmut Tunis-imut, 2.100 km-inik ungasissuseqartup isorartoqatigaa. Kalaallit Nunaata tamarmiusup isorartussusia Skagen-imiit Gibraltar-imut, 2.650 km-inik ungasissusillip isorartoqatigaa. Aamma Nuup Tasiilallu akornanni isorartussuseq 700 km-iuvoq. Sumiiffiit isorartunerujussuat Kalaallit Nunaanni assartuussinermut aningaasartuutit qaffasissorujussuunerannut pissutaasut ilagaat.

Assartuussinermut aningaasartuutit Kalaallit Nunaanni qaffasissorujussuunerannut pissutaasoq pingaarneq alla oqaatigineqareersutut tassaavoq, innuttaasut 56.000-iinnaat ilaatigut illoqarfimmut 18-inut nunaqarfimnullu 60-it missaanniit-tunut agguarneqarsimmata. Tamatumattaq kingunerisaanik mittarfimmut

umiarsualivinnullu, inunnik nassiussanillu assartuussinernik isumagisaqartunut aningaasaliissutit amerlasoorujussuusarput. Assersuutigalugu maannakkut illoqarfinni 17-ini umiarsualiveqarpoq (Qaanaaq kisimi umiarsualivivimmik taaneqarsinnaasumik soqanngilaq), kiisalu nunaqarfinni talittarfeqarluni aalisariutinullu ikaartarfeqarluni. Sanaartukkat katillugit 185-it missaanniittut, tassalu umiarsuarnut Imapikkooortatitut talittarfiit, aalisariutinut talittarfiit, nunaqarfinni ikaartarfiit, puttasut, angallatinut pituttortarfiit, puttaqutit avalatsitsisarfiit il.il. pigineqarput. Nunap iluani aamma mittarfiit 59-iupput, taakkunanngalu 13-it timmisartunut suluusalinnut mittarfiupput, sinnerilu qulimiguulinnut mittarfiullutik. 2008-mi mittarfinni 35-ini ilaasut katillugit 500-t inorlugit amerlasuseqarsimapput.

Pissusiusut marluk taakku kingunerisaannik Kalaallit Nunaanni assartuussinermut aningaasartuutit qaffasissorujussuupput, innuttaasullu taama ikitsigisut maannakkutut taama siammasitsigisumik najugaqartuattillugit qaffasissorujussuujuaannassallutik.<sup>1</sup>

Takorluukkat allattorsimaffianni innuttaasut ilusiligaanerisa allannorsinnaanerit isiginngitsuusaarneqarsinnaanngilaq. Takussutissiaq 1-imi tamatuma takussutissiorneqarnerani, illoqarfinni tallimani taaneqartuni, illoqarfinni tamarmiuisuni aammalu nunaqarfinni tamarmiusuni 1960-ip kingorna innuttaasut agguarnerat takutinneqarpoq.

**Takussutissiaq 1. Innuttaasut, taakkulu 1960-ip kingorna illoqarfinnut tallimanut, illoqarfinnut tamanut nunaqarfinnullu tamanut agguarneri**

| <i>Naanera</i>           | <i>1960</i> | <i>1970</i> | <i>1990</i> | <i>2000<sup>a</sup></i> | <i>2007</i> |
|--------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------------------|-------------|
| Nuuk                     | 10          | 16          | 22          | 25                      | 27          |
| Sisimiut                 | 5           | 7           | 9           | 9                       | 10          |
| Ilulissat                | 4           | 6           | 7           | 8                       | 8           |
| Qaqortoq                 | 5           | 6           | 6           | 5                       | 6           |
| Maniitsoq                | 5           | 6           | 6           | 5                       | 5           |
| Illoqarfiit              | 59          | 73          | 80          | 82                      | 83          |
| Nunaqarfiit              | 41          | 27          | 20          | 18                      | 17          |
| il.il.                   |             |             |             |                         |             |
| <b>Katillugit(=100%)</b> | 33.140      | 46.532      | 55.620      | 56.245                  | 56.462      |

a.2001-ip naanerani illoqarfinni tallimaasuni.

Najoqqutarineqartoq: Naatsorsueqqissaartarfik. Ukiumoortumik kisitsisitigut paasissutissat aamma Ukiumoortumik nalunaarut.

Takussutissiaq 1-imi takuneqarsinnaasutut ukiut arlalissuit ingerlanerini suli innuttaasut illoqarfinnut ineriartornerusunut katersuuttarput, pingaartumik illoqarfinnut annerusunut pingasunut: Nuuk, Sisimiut aamma Ilulissat katersuuffi-

<sup>1</sup> Nassuiaammi ”Kalaallit Nunaanni illoqarfinni tallimani” eqqarsaatigineqartuni aningaasartuutitigut sipaagassanut missiliukkat”, tak. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap nittartagaa, innuttaasut siammasinnerisa kingunerisaanik silaannakkut assartuussinermut aningaasartuutit amerlinissaat naatsorsuutigineqarpoq.

gisarlugit. Tassalu 1960-imi innuttaasut 59 procentii illoqarfinni najugaqarsimapput, 2007-illu naanerani kisitsit taanna 83 procentimut qaffassimalluni.

Tamanna kalaaliinnarnit atugaanngilaq, nunarsuarli tamakkerlugu atuuttuulluni, tak. takussutissiaq 2, tassanilu takuneqarsinnaavoq nunarsuarli illoqarfinni innuttaasut 1960-imi pingajorarterutaasimallutik, 2010-mi affaa tikillugu amerlisimasut. Taamaattumik taamatut ineriartortoqarnerata allannguuteqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq – aamma Kalaallit Nunaanni.

### **Takussutissiaq 2. Nunarsuarli innuttaasut 1960-ip kingorna nunanut illoqarfinnullu agguarlugit**

|                         | 1960  | 1970  | 1990  | 2000  | 2010 <sup>a</sup> |
|-------------------------|-------|-------|-------|-------|-------------------|
| Byer, pct.              | 32,9  | 36,0  | 43,0  | 46,6  | 50,6              |
| Land, pct.              | 67,1  | 64,0  | 57,0  | 53,4  | 49,4              |
| I alt i mio.<br>(=100%) | 3.032 | 3.699 | 5.295 | 6.124 | 6.907             |

a.Missiliuineq.

Najoqqutarineqartoq: UN 2009. *World Urbanization Prospects: The 2007 Revision Population Database*.

Siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu angallannerup ilusaa pitsaasoq, attaveqarnermut sanaartukkanik taakkununga tunngassutilinnik ilaqartinneqartoq pillugu aalajangiisoqalerpat, aammalu eqaassusissaq pisariaqartinneqartoq qulakkeerlugu ilusiliisoqartussanngorpat, aalajangiiffigisassat amerlasuut pisariu-sullu aalajangiiffigineqartussaapput. Tamatuma eqaatsumik aaqqinneqarnissaa kissaatiginarpoq, tassami tunngavissanik saqqummiussinermit naleqqiullugu pissusiviusut ineriartornerat akuttunngitsumik – ilaannilu annertuumik – equngasoorfiusarput. Tamannalu minnerunngitsumik siunissaq ungasingaatsiar-toq, tassalu ukiut 30-50-it siumut eqqarsaatigineqassappata angallannerup ilu-sissaa, tassungalu atatillugu attaveqarnermi sanaartukkat amerlasoorsuit suliarineqartariaqartussaapput.

## **4 Silaannakut angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnertit**

Aalajangigassat ilaat allanit pingaaruteqarnerujussuupput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq tunngaviusumik isumaqarpoq, Kalaallit Nunaanni inunnik angallassinermi timmisartunut mittarfimmik/mittarfinnik nunamut isaarissatut pingaarnertut atorineqartussamik toqqaanissaq aalajangigassani pingaaruteqarluinnartutut inissisimasooq. Ullumikkut Kangerlussuarmit Narsarsuar-miillu Københavnimut attaveqartoqarpoq, tamatumunngalu atatillugu pingaarutillit inissisimasuullutik. Kisiannili siornatigut tamanna pillugu aalajangiinerni sorsunnersuit aappaanni sakkutooqarfeqarnermut tunngasut Kangerlussuar-mut Narsarsuarmullu inissiinissamut tunngavigineqarsimapput, tamannalu ilaatigut aamma angallannermut politikikkut nassuiaammi 2004-meersumi taaneqarpoq. Assartuussinermut Isumalioqatigiissitap ilisimaara, Naalakkarsuisut ataatsimut isigalugu isumaqartut, isumaqatigiissutip 13. marts 1991-imeersup malitsigisaanik Kangerlussuarmit tunngatillugu allannguutit USA-p timmisar-toqarfimmik atuiinnarnissaminut pisinnaatitaaffeqarneranik annertuumik kal-

luaasussat, pisut ilaanni USA sioqqutsisumik oqaloqatigeqqaarsimatinnagu piviusunnigortinneqarsinnaanngitsut.

Tamanna tunngavigalugu, aammalu siornatigut isumaliutersuutaasarsimasut isumassarsiorfigalugit Nuuk imaluunniit Nuuk/Ilulissat Kangerlussuarmut/Narsarsuarmut taarsiullugit isaarissatut pingaarnertut toqqarneqassappata, tamanna pitsaanerussanersoq pillugu misissueqqissaarnissamik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq pingaartitsivoq. Aamma tamatumunnga atasumik – pingaartumillu Nuup Ilulissallu, ullumikkut Danmarkimiit timmisartumut ilaasartut 50%-iisa missaanniittut tikiffigisartagaasa - isaarissatut pingaarnertut atorneqalersinnaanerannut tunngassuteqartut eqqarsaatigalugit – aamma Keflavik siunissami nunanut allanut timmisartuussisarnermi katersuuffittut pingaarnerusutut<sup>2</sup> inissinneqarsinnaanersoq Isumalioqatigiissitap misissuiffiginiaipaa.

Nummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfimmik nutaamik, ilaatigut Airbus 330-mik miffigineqarsinnaasumik sananissaq periarfissanut ilaavoq. Tamatumunngali atatillugu mittarfiup pioreersup tallineqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu iluanaarnarnerussanersoq aamma misissoq-qissaarneqassaaq, tassungalu Ilulissani mittarfiup, Nuummut tulliulluni timmisartunut ilaasut amerlanerpaartaannit tikiqqartartup tallineqarsinnaanera ilaatinneqarsinnaavoq. Tassunga atatillugu aamma Keflavik-ip nunanut allanut angalanermi eqiteruffittut pingaarnertut annertunerusumik atorneqarsinnaanera aamma misissuiffigineqassaaq. Kangerlussuarmi mittarfik matuneqassappat, tamanna ukiut 50-it sinnerlugit ingerlanerini innuttaasut Nuummut Ilulissanullu eqiterunnerisa annertusineranut nangissutitut soorunami isigineqassaaq, naak Sisimiut suli Kalaallit Nunaanni illoqarfiit annersaasa tullerigaluaaraat, tak. takussutissiaq 1. Taamatullu ineriartortoqarnera aatsaat erngup nukingani innaallagissiorfimmik atuilernermut, aatsitassarsiornermut il.il. atatillugu illoqarfinni allani inuussutissarsiutitigut suliassanik annertuunik pilersitsisoqarpat kipitinneqarsinnaassaaq, tassungalu Maniitsumi aluminiuliorfiliassaaq assersuutigineqarsinnaavoq.

Matuma siuliani taaneqartut tunngavigalugit – aammalu silaannakkut angallasinerup inunnik assartuinnermut pingaaruteqarnera eqqarsaatigalugu – mittarfiit ilusiligaanissaannut apeqqut inunnik angallassinermut tunngatillugu Isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnerani qitiusumik sammineqarnissaa Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap pingaartippaa.

---

<sup>2</sup> Ilanngussaaq A-mi takuneqarsinnaasutut Kangerlussuaq Narsarsuarlu ilaasut 8.500-erpiaat aamma 4.000-it sinnerlugit amerlassusillit Danmarkimiit apuuffigisarpaat. Siunissami Imarpik qulaallugu angallassinerni Kangerlussuaq/Narsarsuaq aqqusaarneqartarunnaassappata, pingaartumik ilaasut Kangerlussuarmut apuuttussat, Kangerlussuarmi ataatsimiittarfinnik/isumasioqatigiittarfinnik assigisaannillu atuisussat siunissami pingaartumik Nuummukartalissapput ilaatigullu aamma Ilulissanukartalissallutik. Tamatumani ilaasut affaat Kangerlussuarmut apuuttartussat naatsorsuutigineqassappata, 60 procentingajaat Nuummut imaluunniit Kangerlussuarmut apuuttalissapput.

Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnermini, mittarfiit iluserisinnaasaat assigiinngitsut misissoqqissaarniarpai assersuunnarlugillu, tak. skema 1.

### Skema 1. Mittarfiit iluserisinnaasaannut assersuutit

|   |  |
|---|--|
| Iluseq maannakkut atorneqartoq <sup>a</sup>   | Timmisartunut suluusalinnut mittarfiit minnerpaamik 799 meterit 13-it, taakkulu saniatigut mittarfiit qulimiguulinnit angalavigineqartartut 46-t   |
| Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik qitiusoq (2200 m) <sup>b</sup>  | Mittarfinnut allanut tunngatillugu isumaliutersuutit uku ilaatinneqassapput:   |
| Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik qitiusoq (2200 m) aamma Ilulissani mittarfik annerusoq (1799 m) <sup>b</sup>              | a) heliportit/helikopterit mittarfinnik ujaraaqqanik qallikkanik/timmisartunut suluusalinnut mittarfinnik taarserneqartariaqarnersut,  |
| Nuummi Ilulissanilu mittarfiit anginerit marluk (1799 m), København nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugu <sup>b</sup>               | b) mittarfiit asfaltinik qallikkat 799 m-it pioreersut ilaat 1199 m-inut tallisariaqarnersut,  |
| Nuummi Ilulissanilu mittarfiit anginerit marluk (1799 m), København Keflavik-ilu nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugit <sup>b</sup> | c) Qaortumi mittarfimmik 1199 m-imik nutaamik sanasoqartariaqarnersoq,   |
| Nuummi mittarfik anginerusoq ataaseq (1799 m), København Keflavik-ilu nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugit <sup>b</sup>            | d) mittarfiit ujaraaqqanik qallikkat ilaat asfaltinik qalliganngorlugit suliarisariaqarnersut,   |
|   | e) mittarfiit ilaat siunissami timmisartunik amerlanerpaamik 19-inik ilaasoqarsinnaasunik sullinneqartariaqarnersut, taamaaliornikkut mittarfimmi ataatsimi ukiumut ingerlatsinermut aningaasartuutit anner-tuumik ikilisinneqarsinnaammata. |

a. Ukiumi kingullermi, 2008-mi, angallannermut kisitsisit saqqummiunneqartut assigalugit.

b. Pisuni taakkunani Kangerlussuup Narsarsuullu siunissami Imarpik qulaallugu timmisartut angallannerini sullissinermut ilaatinneqassanngippata.

Oqaaseqaat: Mittarfiit takissusissaattut taaneqartut missiliuinerinnaapput, timmisartunik nutaanik ineriartortitsinermi nukimmik atuinerup avatangiisinullu sunniisarnerup annikillisinneqarnernani, timmisartut 19-it sinnerlugit ilaasoqarsinnaasut atorneqassappata mittarfiit tannerusut pisariaqartinneqassasut ilimanarmat.

Skema 1-imi mittarfiit ilusiligaanerannut Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik imaluunniit Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfiit inissiffissaannut ilusilerneqarnissaannullu periarfissat assigiinngitsut kisimik pineqanngillat, taakkunungali aamma Kalaallit Nunaata sinnerani mittarfiit ilusissaat ilaatinneqarput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap tunngaviumik suliasaqarfiup taassuma ineriartortinneqarnernani mittarfiit 799 m-init, maannamut Sisimiuni, Aasianni, Ummannami, Upernavimmi, Maniitsumi, Qaanaami Paamiunilu atugaasunit takinerungaasialernissaat pillugu piumasaqarnissap tungaanut ingerlanneqaannarnissaa pingaaruteqalersussatut isumaqarfigaa.

Maannamut timmisartunik tunisassiortut akornanni misissuinerusimasut taku-tippaat, timmisartut 20-t missaanniit 60 / 70-inut ilaasoqarsinnaasut piumaneqarnerat annikinnerulersimasoq, taamaattumillu timmisartut taamaattut sanaartorneqarunnaarsimapput. Timmisartut killissarititaasut taakku sinnerlugit ilaasoqarsinnaasut, sanaartorneqartussat pilersaarutigineqartut mittarfinnik, minnerpaamik 1.200 - 1.600 m-inik takissusilinnik pisariaqartitsiviupput. Ajornartorsiut taanna Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerminik nangitsinermini sallitissallugu naatsorsuutigaa.

Tamatuma saniatigut timmisartut 19-it tikillugit ilaasoqarsinnaasut, mittarfinnut naannerusunut missinnaasut, nunap immikkoortuisa ilaanni qulimiguulinnik sullissiviusunut taartissatut atorneqarnissaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluanaarutaasinnaansoq Isumalioqatigiissitap misissuiffigeqqissaarniarpa. Nuussisarnernut, napparsimasunik angallassisarnernut il.il. atatillugu qulimiguullit pisariaqartinneqaannarsinnaanerit misissueqqissaarnernut taakkununga ilaatinneqassaaq.

Erseqqissaatigineqassaaq, skema 1-imi mittarfiit ilusissaat taaneqartut missiliuinerinnaammata, tassami assartuussinermi malitassiat timmisartunillu ineriartortitsinerit il.il. misissueqqissaarfigineqarnerisa inernerisinnaavaat skema 1-imi mittarfiit ilulissaattut taaneqartunit allaanerusut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu orniginarnerussasut.

## **5 Umiarsuarnik angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit**

Umiarsuarnik angallassineq pingaarnertut nassiussanik imaatigut angallassinermut aamma ilaasunik imaatigut angallassinermut agguagaavoq.

### **5.1 Nassiussanik angallassineq**

Nassiussanik imaatigut angallassineq Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaanniit, aammalu illoqarfiit anginerit akornanni, kiisalu illoqarfinnut minnerusunut nunaqarfinnullu nassiussanik angallassinermut agguataagaavoq. Illoqarfiit annerit akornanni nassiussanik imaatigut angallassinermi Namminersorlutik Oqartussat aamma Royal Arctic Line A/S-ip (RAL) akornanni kisermaassilluni ingerlatsinissamut isumaqatigiissut tunngavigineqarpoq. RAL Kalaallit Nunaanni illoqarfinnut, ingerlatsinissamut akuersissummi taaneqartunut pilersuinissamik pisussaaffeqarpoq. Kisermaassilluni ingerlatsinissamut isumaqatigiissut tip ingerlateqqinneqarnissaa naleqqunnersoq Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissussallugu naatsorsuutigaa.

Illoqarfinnut minnerusunut nunaqarfinnullu nassiussanik imaatigut angallassinermi kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissut, Namminersorlutik Oqartussat aamma Royal Arctic Bygdeservice A/S-ip akornanni isumaqatigiissutigineqartoq tunngavigineqarpoq. Illuatungeriit akornanni isumaqatigiissut tip ukiuni 20-ni atuunnissaa aalajangiunneqaresimammat, nassiussanik imaatigut angallassinernut tassunga tunngasortaa Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap itinerusumik misissuiffiginianngilaa.



## 5.2 Ilaasunik angallassineq

Ilaasunut tunngatillugu Arctic Umiaq Line A/S niuerpalaartumik tunngaveqarluni Kalaallit Nunaata kitaata kujataani Narsamiit avannaani Ilulissanut nunap immikkoortuisa akornanni angallassisuuvoq. Nunap immikkoortuisa akornanni ilaasunik angallassinermi atugassarititaasut pitsaanngillat, ajornartorsiullu tamanna Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissuiffigissavaa.

Nunap immikkoortuisa ilaanni umiarsuit atorlugit ilaasunik angallassinert Namminersorlutik Oqartussanut kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit aq- qutigalugit maleruagassiorneqarput. Taakku saniatigut sullissit namminersor- tut arlallit niuernermik tunngaveqarlutik najukkani innuttaasunik kiffartuussi- suupput. Sikusarnera sikorsuaqartarneralu pissutigalugit Qeqertarsuup Tunuani aamma Kalaallit Nunaata Kujataani nunap immikkoortuini imaatigut angallas- sinerit kisimiitillugit ingerlatsisoqarsinnaanngilaq. Tamanna tunngavigalugu Nunap immikkoortuini ilaasunik imaatigut angallassisarnermi pitsaaqutinik pit- saanqeutinillu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap paasiniaassaaq.

2006-imili angallasseriaatsimut tapiisarnermi angallasseriaaseq ataasiinnaq ta- piiffigineqartarpoq. Taamaattumik sumunnarfimmut ataatsimut assartueriaatsi- mut ataasiinnarmut tapiisoqartarpoq. Tamanna aaqqiissutissatut naleqquttu- nersooq, imaluunniit sumiiffiit ilaanni assartueriaatsinut assigiinngitsunut assi- giinngitsunik amerlassuseqartunik tapiisinnaaneq atorlugu imaatigut silaannak- kullu angallannermut tapiisarnissaq iluaqutaassanersooq tassani apeqqutaavoq.

## 6 Umiarsualiviit ilusiligaanerat: ajornartorsiutit pingaarnert

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, nassiussanik umiar- suit atorlugit assartuussinermut atatillugu ajornartorsiutini pingaarneq tassaa- soq, umiarsualiviit qassit umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugit siunissami toq- qaannartumik sullinneqartariaqarnersut. Maannakkut ilusiusooq atorlugu kitaata sineriaani illoqarfiit arlallit Royal Arctic-ip umiasuaatai Imapikkoortaatit ator- lugit toqqaannartumik sullinneqarput. Taakku saniatigut Tunumi Tasiilaq Ittoq- qortoormiillu aasaanerani Aalborg-imiit toqqaannartumik immikkut ittumik sullinneqartarput.

Tamatunnga atatillugu Nuuk umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugit sullinne- qassasoq siumoortumik aalajangiusimaneqareermat, illoqarfiit Nuup avanna- niittut kujataaniittullu sullinneqarnerat assigiinngitsuussanersut Isumalioqati- giissitap misissussavaa, tassami illoqarfiit Nuup kujataaniittut umiarsuarnit taakkunanga aqqusaarneqartartussaassapput. Tunup sullinneqarnera ullumik- kutut immikkut ittumik ingerlanneqassaaq.

Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissueqqissaar- nermini skema 2-mi umiarsualiviit iluserisinnaasaattut taaneqartut misissoqqis- saassavai imminnullu assersuutissallugit.

### Skema 2. Umiarsualiviit iluserisinnaasaannut assersuutit

|  |
|--|
| <p>Iluseq maannakkut atorneqartoq:<br/>Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataatalu sineriaani illoqarfiit annerusut arlallit umiarsuarnit Imapikkoortaatinit toqqaannartumik sullinneqassapput. Tunu immikkut sullinneqassaaq. Illoqarfiit allat pingaartumik umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.</p> |
| <p>Maannakkut iluseq atorneqartoq, tassanilu kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.</p>   |
| <p>Maannakkut iluseq atorneqartoq, tassanilu kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.</p>  |
| <p>Nuummi Imapikkoortaatinit umiarsualivik nutaaq akunnittarfiusoq, kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqarlutik.</p>  |
| <p>Nuummi Imapikkoortaatinit umiarsualivik nutaaq aamma Sisimiuni umiarsuarnut Imapikkoortaatinit umiarsualivik nutaaq, kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqarlutik.</p>  |

Silaannakkut angallassinermut atatillugu erseqqissaatigineqassaaq, skema 2-mi taaneqartut missiliuinerinnaasut, tassami assartuussinermi malitassiat il.il. mississueqqissaarfigineqarnerini paasineqarsinnaavoq, skema 2-mi umiarsualiviit ilusissaattut taaneqartunit allaanerisut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu orniginarnerussasut.

## **7 Aqqusinertigut angallannerit: ajornartorsiutit pingaarnerit**

Suliassani siunertat tamaasa eqqarsaatigalugit biilit assartuinnermi atorneqartarnerat maannamut najukkani taamaallaat ingerlanneqartarpoq, illoqarfiit, nunaqarfiit, illoqarfiit/nunaqarfiit akornanni aqqusineqanngimmat. Najukkalli avataanni aqquserniornissat annertunerisut marluk arlaleriarlutik misissoqqissaarneqarsimapput. Tassani Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniassaq, aamma Kalaallit Nunaata Kujataani Qaqortup, Narsap aamma Narsarsuup akornanni aqqusinniassaq pineqarput. Aqqusinniassani taakkunani Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfinnut pioreersunut, tassalu Kangerlussuarmut Narsarsuarmullu attaviliinissaq eqqarsaatigineqarpoq. Taamaattumik aqqusinniassat taakku pillugit apeqqutit, siunissami Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfiup (-iit) inissiffissaata misissoqqissaarneqarnerinut atatillugu misissoqqissaarneqassapput.

## **8 Eqaassuseq**

Eqqoriaanissaq ajornakusoorpoq – pingaartumik siunissaq pillugu. Siumut ungasissorsuarmut eqqoriaaniaraanni, soorlumi nalinginnaasumik mittarfiit umiarsualiviillu ilusiligaanissaannut tunngatillugu ukiut 50-it siumut eqqoriaaluni taamatut pisoqartartoq, eqaassusissamut apeqqut, tassalu nutaanik ineri-

tortitsinissamut naleqqussaaffiussinnaasoq pingaaruteqartorujussuusarpoq. Kallaallinut atatillugu siunissaq taama ungasitsigisoq pineqartillugu inuussutissarsiutitut suliat nutaat innuttaasut allatut iliuseqarluni annertuumik amerlineridik, pingaartumillu inuit nunaqavissut nunap iluani allatut agguarneqarnerinik kinguneqarsinnaanersoq pillugu apeqqut ilanngutissallugu pissusissamisussaaq. Tamatumunnga atatillugu Maniitsup eqqaani aluminiumik aatsiteriviliornissamut pilersaarutit, Isuani savimminissamik piiaaviliorsinnaanermut periarfissat, Nuup Eqqaani Qeqertarsuarmi kuultimik piiaanissaq, Tunumi Maqqagaiimi molybdæn-imik piiaanissaq il.il. innersuusstutigineqassapput. Tamatumunnga atatillugu apeqqut pingaaruteqarlunnartoq tassaavoq, mittarfiit umiarsualiviillu ilusaannut atatillugu taamatut ineriartortitsinikkut qitiusumik misissueqgissaarnerit inernerit allanngortinneqarsinnaanerat qanoq ilimanaateqartiginersoq.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu, innuttaasut najugaqavissut ukiut 50-it siumut eqqarsaatigalugit, kitaata sineriaani illoqarfinnut pioreersunut katersuuttussaapput, Nuuk illoqarfinni anginerpaassalluni. Tassani suliaasaalersinnaasunut attaveqarnerni assersuutigalugu Nuuk Kangerlussuarluunniit aqqusaarneqartassanersut pingaarnerusussaanngilaq. Ineriartortitsinermik, mittarfeqarfiit qitiusumik inissisimasut sumiiffissaannut toqqaanissamut annertuumik sunnuteqarsinnaasumik allannguisinnaasumillu pisoqarsinnaanera, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap soorunami assortorsinnaanngilaa.

Taamatuttaaq umiarsuit atorlugit nassiussanik angallassinermut atatillugu pisoqarsinnaavoq. Tunumi Maqqagai-mi molybdæn-imik, Isuani Nuup avannamut kangiani 150 km-inik ungasissusilimmiittumi saviminissamik, aamma Qeqertarsuarmi kuultimik piiaanissamut atatillugu soorunami taakkununnga atasunik umiarsualiviliornissaq pisariaqartinneqartussaavoq.

Tamannali ineriartortitsinernik allanik, minnerunngitsumik attaveqarnermi sanaartukkat annertussusilerneqarnissaannut sunnuteqartussanik pisoqartussaannginneranik isumaqanngilaq. Assersuutigalugu timmisartunik allanik nutaanik ineriartortitsinermi, soorlu 2007-imi Periarfissat pillugit nassuiaammi tunngavigineqartutut Nuummi imaluunniit Nuummi/Ilulissani mittarfiit tallillugit timmisartumik qitiusumik isaarissatut atorneqarnissaanik toqqaasoqassappat, tamanna imminut akilersinnaanngitsutut nalilerneqarsinnaavoq, tassanilu Nuummi mittarfiup 2.200 meterinut aamma Ilulissani mittarfiup 1.799 meterinut tallineqarnissaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaanerusutut tikkuarneqarpoq. Ajoraluartumillu matuma siuliani allasimasut tunngavigalugit ineriartortitsinermi mittarfiit tannerulernissaat siunnerfigineqartoq malunnarpoq. Qitiusumik suliaasaqarfimmi tassani siunissami ineriartortitsinissap qanoq ikkumaarnerata ilanngunneqarnissaa soorunami pingaaruteqarpoq. Minnerpaamik siunissaq eqqarsaatigalugu pisariaqartillugu eqaatsumik aqqiisarnissamik imaqartinneqarnissaa, taamaalillunilu ineriartortitsinissamut tunngavissatut nassuerutigineqarsimasut inuiaqatigiit aningaasaqarne-

rat eqqarsaatigalugu imminut illersorsinnaasumik naammassineqarsinnaanissaat pisariaqarpoq.<sup>3</sup>

Aamma akit naleqqiunneqarsinnaasut ineriartornerat angallassinerep annertus-susilerneqarnissaanut, taamatullu assartueriaatsinut agguarneqarnissaanut pingaaruteqalersinnaavoq. Tamatumunnga atatillugu assersuutigalugu umiarsuit nunat immikkoortuisa assigiinngitsut akornanni ilaasunik angallassinermi niuernikkut iluanaaruteqarfiusinnaanermik atuiffiuleqqissinnaanerat pisinnaanngitsutut oqaatigineqarsinnaanngilaq.

## **9 Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat**

Isumalioqatigiissitap sulinermini malitassaani aamma erseqqissaatigineqareer-sutut aningaasaqarnikkut namminiilersinnaaneq Namminersorlutik Oqartussani qitiusumik anguniarneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik takorluukkat iluaq-taasinnaasumik ilusilerneqarnermikkut soorunami takorluukkanut naleqquttu-nissaat isumalioqatigiissitap pingaartippaa. Aammattaaq Isumalioqatigiissitap ilisimaaraa, Aningaasanut inatsimmi suliaasat aningaasalersorneqartussat sulia-rineqarnissaanut immikkut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimanngitsoq.

Attaveqaatit ataatsimut isigalugit aningaasaqarnermi sulianut ineriartortitsiner-mullu sinaakutissatut piumasaqaatinik pilersitsinissamut ineriartortitsinissa-mullu iluaqutigineqarnissaat minnerpaamik taamatut pingaaruteqartigaaq. Ta-manna minnerunngitsumik kalaallinut tunngatillugu pingaarutilimmik inissisi-mavoq, tassami nunap iluani tunisassiat ima annikitsigipput, allaat suliffissuit, soorlu aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut, angisuunik ingerlataqarnermi i-luaqutissanik isumalluuteqartut avammut tunisaqarsinnaanermik, taamatullu assartuineramik pitsaasumik sukkasuumillu pinngitsuuisinnaanatik.

Tamatuma saniatigut inuiaqatigiinni nalinginnaasuni CO<sub>2</sub>-mik aniatitsinermik annikillisitsinissaq Namminersorlutik Oqartussat anguniagaanni qitiutinneqar-poq. Taamaattumik isumalioqatigiissitap isumaliutersuutaasa ilaattut attaveqar-nermi allannguutissat suut CO<sub>2</sub>-mik aniatitsinermik appartitsiviusussatut anner-tusititsiviusussatulluunniit naatsorsuutigineqarnersut nalilersuiffigineqassaaq.

## **10 Siornatigut misissueqqissaartarnernut naleqqiullugu assigiinngissutit**

Angallanneq pillugu apeqqutinut<sup>4</sup> tunngatillugu misissueqqissaarnerit, nas-suiaatit il.il. saqqummersartut allattorsimaffianni takuneqarsinnaasutut, piffis-sap ingerlanerani angallanneq pillugu apeqqutinut tunngatillugu misissueqqis-saarnerit nassuiaatillu amerlangaatsiartut saqqummersinneqarsimapput. Kisian-nili Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutissaani angal-lanneq pillugu politikkimut pingaarnermut tunngatillugu apeqqutit ataqtigiis-

---

<sup>3</sup> Savalimmiuni mittarfiup 1200 meterimiit 1600 meterimut tallineqarnissaanik pilersaa-rummik aallartitsisoqarpoq.

<sup>4</sup> Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap nittartagaani atuakkanut allattuiffik takuuk

sumik misissueqqissaarfigineqarnissaannut periarfissiisoqassaaq. Suliassanut tassunga nalunaarutit ataasiakkaat sularineqareersimasut atorneqassapput, taamatullu angallannermut ilusiliat, angallasseriaatsinik assigiinngitsunik tamanik ilaatitsiviusinnaasut, aammalu angallannermut piffissanik angallannermullu aningaasartuutunik ilanngussiviusut atorneqassallutik. Tamanna misissueqqaarnernik ataqatigiissunik eqiterussaanagerusunillu, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap piumaguni atorluarsinnaasaannik nutaanik periarfissiivoq.

## **11 Tusarniaanermi akissutitut Isumalioqatigiissitap oqaaseqaatai**

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap suliassanut malitassiaani allasimavoq, Isumalioqatigiissitap takorluukkanut allattugai, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerminik ingerlatitseqqinnissaa siunertaralugu Naalakkersuisunut nassiunneqannginnerini tusarniaassutigineqassasut.

Tusarniaanermi akissutit 23-it, ataatsimiititaliaaqqaanik arfinilinneersunit tiguqarput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, tusarniaanermi akissutini isummersuutit/oqaaseqaatit il.il. arlallit ilanngunneqartariaqarput. Tassalu tusarniaaffigineqartut ilisimasanik immikkullu ilisimasanik anner-tuunik, Isumalioqatigiissitap isumaa naapertorlugu suliap ingerlaqqinnissaanut ilaatinneqarnissamik pingaaruteqartunik peqarput. Tamatumunnga atatillugu tusarniaanermi akissuteqaatigineqartuni isummersuutit oqaaseqaatillu il.il. takorluukkanut allattukkanut toqqaannartumik ilanngunneqassanersut, imaluunniit Naalakkersuisunut nassiussinermi allakkiamut ilanngunneqassanersut isumaliutigisimavaa. Isumalioqatigiissitap aallaqqaasiummi naleqqussaannissaq taaneqartoq tunngavigalugu, periaasissaq kingulliullugu taaneqartoq atorniarlugu toqqarpaa, tassani Isumalioqatigiissitap sulinerata ingerlaqqinnissaanut isummersuutit, tusarniaanermi pissarsiarineqartut ersarinnerusumik saqqummiunneqarsinnaammata.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap aallarniutigalugu tusarniaanermi tusarniaanermilu akissutini oqaaseqaatit tamarmiusut attuumassuteqarnerat saqqummiutissavaa.

### **Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerata ingerlanera**

Suliassanut malitassat naapertorlugit Isumalioqatigiissitap sulinera pingasunik immikkoortuligaavoq, taakkunanilu tamani nalunaarusiortoqassaaq, immikkoortunilu siullerni marlunni tusarniaasoqassalluni. Immikkoortumi siullermi takorluukkat allattorsimaffiat pingaarnersaavoq, immikkoortup tulliani inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ineriartortitsinermi tunngavissat nassuiarneqassallutik aammalu immikkoortut pingajuanni Isumalioqatigiissitap inaarutaasumik isumaliutissiissutissaa saqqummiunneqassalluni. Tamatumani soorunami isumaliutissiissut tusarniaanermik ilaqartinneqassanersaq Naalakkersuisut aalajangissavaat. Taamatut agguataarineq soorunami pissutsit pingaarutillit amerlasuut takorluukkat allattorsimaffiannut, Isumalioqatigiissitap takorluukkanik anguniagassanillu allattuineramik saniatigut aamma pingaartumik ajornartorsiu-tinik pingaarnernik, Isumalioqatigiissitap suliaminik ingerlatitseqqinnermini tunngavissatut naatsorsuutigisaannik aalajangersaaniarfigisimasaannut ilan-

ngunneqannginnerannik kinguneqarpoq. Tamatumunnga atatillugu isummer-suutinit oqaaseqaatinillu il.il. tusarniaanermi akissuteqaatini allanneqarsimasunit arlallit tunngavissanut nassuiaatini isumaliutissiissummilu inaarutaasumi qitiusumik inissisimanissaat naatsorsuutigineqarmat, Isumalioqatigiissitap nalunaarutigissallugu kissaatigaa. Tassalu takorluukkanut allattukkani mittarfiit skema 1-imi taaneqartut aammalu umiarsulivinnik ilusiliinissat skema 2-mi taaneqartut najoqutassiisutut isigineqarsinnaapput. Skema 1-imi aamma skema 2-mi ilusiliinissat taaneqartut, taakkunungattaarlu mittarfiit takissusissaattut taaneqartut ilaneqartariaqarnerat, tusarniaanermi akissuteqaatini erseqqissarneqarpoq.

Immikkoortoq 8-mi, eqaatsumik aaqqiinissamut tunngasumi, siunissami aatsitassarsiornermi ineriartortitsinissamut periarfissat kalluarneqarput. Immikkoortumi suliassat, pingaartumik Kommuneqarfik Sermersuumut inissinneqarsimasut assersuutigineqarput. Erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, taakku sukku-luunniit tamakkiisuunngimmata, taamaallaalli assersuutitut eqqarsaatigineqarlu-tik. Kalaallit Nunaat tamakkerlugu aatsitassarsiornermi suliassaqaarnissaq ilima-naateqarpoq. Assersuutit allat taaneqarsinnaasut tassaapput Kangerlussuup eqqaani aligoqqeqarfik, Narsap aamma Qaqortup akornanni eudialyt-eqarfik taamatullu Narsap eqqaani aatsitassanik qaqutigoortunik peqarluni. Kalaallit Nunaata Avannaani Ummannap eqqaani aqerloqarfiit zinkeqarfiillu taaneqarsinnaapput. Kiisalu sinerissap avataani suliassat annertuut, siunissami qanittumi Kalaallit Nunaata imartaani ingerlanneqartussatut eqqarsaatigineqartut taaneqarsinnaapput.

#### **Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinera: aalajangiiniarnermut suliaqarnerit ilaatut**

Aamma Isumalioqatigiissitap erseqqissassallugu pingaartippaa, Isumalioqatigiissitap nalunaarusiai sulinermut, siunissami assartuussinerup ilusissaa taakkunungalugu aningaasaliissutissat pillugit aalajangiinissamik siunnerfiusumut ilaatinneqartussatut isigineqartariaqarmata. Assartuussineq pillugu isumalioqatigiissitap nalunaarusiaata inaarutaasup malitassanik, siunissami assartuussinerup iluani aalajangigassanut allattuiffipajaatut ittunik, minnerunngitsumillu siunissami inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut missiliuinernik, assartuussinermut aalajangigassanut aningaasaliissutissanullu tunngaviusussanik imaqaarnissaa naatsorsuutigineqartariaqanngilaq, aammalu tamatuma naatsorsuutigineqannginnissaa eqqortuussaaq. Kisiannili Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaa siunertaalu malillugu, Isumalioqatigiissitap nalunaarusiaa inaarutaasoq, tassalu isumaliutissiissusiaa, nunatsinni assartuussinermut pingaaruteqaqisumut aalajangiinissamut aqutissiuisariaqarpoq, tamatumanilu siunissap nalorninarnera tunngavigineqassaaq.

Oqaaseqaatigineqartut tamarmik tunngavilersorneqassapput. Takorluukkanut allattukkat malillugit Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, siunissami timmisartut angallannerani isaavissaq pingarneq inuiaqatigiit aningaasaqarneranni misissukkat tunngavigalugit sumut inissinneqassanersoq pillugu misissuinissaq pingaaruteqartoq. Kangerlussuaq Narsarsuarmit, aamma siunissami isaavittut pingaarnertut atorineqartussamit tapertaqartinneqassava, imaluunniit mittarfik nunap illoqarfiisa pingaarnersaannut Nuummut nuunneqassava? Tamaattumik tamatumunnga aalajangiinissamut tunngavissiamut piffissaq eqqorlugu tikittartut

aallartartullu misissuiffigineqarnerat, aningaasaliinissamut piunasaqaatit, taamatullu inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermut il.il. atatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik ineriartortitsinermut sunniutit misissuineranut ilaatinneqartariaqarput.

Isaaviup pingaarnep Nuummut nuunneqarsinnaaneranut atatillugu isumaliu- tersuutini, minnerpaamik qinigassat allat marluk isiginiarneqartariaqarput: aappaani maannakkut inissisimaffiusoq aallaavigineqassaaq, aappaanilu allamut inissiiinissaq aallaavigineqassaaq. Allamut inissiiinissap ilanngunneqarnissaata pisariaqarneranut tunngaviusoq tassaavoq, maannakkut inissisimaffiusoq siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pitsaasuunersoq misissorneqartariaqarmat. Piffissaq eqqorlugu tikittartut isumannaallisaanerullu assigiinngissutai silaannaap aalaruluttarnera assigisaallu, mittarfiup 3.000 m-inut tannerusumul- luunniit tallineqarnissaanut periarfissat aningaasartuutillu assigiinnginnerat, aammalu mittarfinnik kipungasunik sananissamut periarfissat aningaasartuutis- sallu assigiinnginnerat ilaatinneqartariaqarput.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut piffissaliussap iluani, aammalu ilisimasatigut tunngaviusunut, piffissap taassuma iluani Isumalioqatigiissitap ikiortissarsiorfigisinnaasaanut atatillugu, isaariassap pingaarnep inissiffissaa- nut Isumalioqatigiissitap inaarutaasumik siunnersuuteqarsinnaanngitsoq ersa- rippoq. Isumalioqatigiissitap tamatuma inissinnissaanut siunnerfeqartumik aala- jangiinissamut aqutissiuussinissaq ikiuuffigisinnaavaa ikiuuffigisariaqarlugu- lu. Tamatumunnga atatillugu Isumalioqatigiissitap inuiaqatigiit aningaasaqarne- rat tunngavigalugu, isaariassap pingaarnep sumiittariaqarneranut aalajangi- nissamut aningaasaliissutissanut killigitinneqartussat naatsorsuiffiginiaipai. Tamatuma kingorna aalajangiinissamut aqutissani immikkoortut ersarissut tassaapput: 1) mittarfinni qitiusumik oqartussaasut qanoq iliorlutik maannakkut inissisimaffiusuni siunissamilu inissiiiffissani isumannaallisaanissaq piffissarlu eqqorlugu tikittarnerit aallartarnerillu naliliiffigissavaat? aamma 2) aningaasa- liissutissat taakkulu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ineriartortitsinermut sun- niutissaasa assigiinngissutissaat qanoq isikkoqarpat? Isumalioqatigiissitap isu- maa malillugu silap pissusaani allannguutit il.il. pissutaallutik, pingaartumik Nuummut inissiiinissat, taamaalillunilu mittarfik pioreersoq, siunissami nunat tamat akornanni mittarfimmut isumannaallisaaneranut tikittartunullu piunasa- qaaticiumaagassat nalilersuiffigineqassapput. Tamatuma kingorna inissiiivissat piunasaqaatinik taakkuninnga naammassinniffiusut aningaasaliissutissat kil- liliussassat naatsorsorneqarnerinut atatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu naliliiffigineqassapput.

Ajornannginnerusumik pilertornerusumillu aalajangiisarneq suliassaqarfinni allani atornerarsinnaassasoq erseqqissarneqassaaq. Assersuutigalugu takor- luukkat allattorsimaffianni oqaatigineqartutut ornigassani allani arlalinni mittar- fiit takissusissaannut tunngatillugu timmisartut teknikkimut tunngasortai pissu- taallutik mittarfiit tallineqarnissaasa pisariaqartinneqarnissaa naatsorsuutigine- qarsinnaavoq.

### **Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap ataatsimoorussilluni isummer-nissat aallutissavai**

Ataatsimut isigalugu oqaaseqaatit Isumalioqatigiissitamit oqaatigineqassaaq, sulinerup ”nuna tamarmi isigalugu, piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu, aammalu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni periarfissat killeqartussat ataqqillu-git” ingerlanneqartussaana Isumalioqatigiissitamut erseqqissarneqarsimam-mat.

Tusarniaanermi akissutini arlalinni oqaatigineqarpoq, takorluukkanut allattuk-kani silaannakkut angallanneq tamatumunngalu atatillugu inunnik angallassi-neq qitiutinneqarpallaartut. Isumalioqatigiissitap tamanna tusaatissatut tiguaa, aammalu tunngavissat pillugit nassuiaammi isumaliutissiisummilu inaarutaa-sumi taakku ersersinniarlugit. Inunnik nassiussanillu angallassinert pingaartu-mik silaannakkut angallassinernut attuumassuteqartutut pingaartinneqarnissaa tusarniaanermi paasineqarpoq. Tamatumunnga tapersiissutitut aamma inuussu-tissarsiutit ineriartornerat takorluukkanut allattukkani annikippallaamik sammi-neqartoq tusarniaanermi akissutini oqaatigineqarpoq. Tassunga atasutut nas-siussanik assartuineq, minnerunngitsumillu umiarsuakkut nassiussanik assar-tuineq timmisartukkut assartuinnermut naleqqiullugu pingaernerulaartoq allan-neqarpoq. Tamatumunnga atatillugu Isumalioqatigiissitap oqaatigissavaa, aatsi-tassarsiorneq aatsitassanillu piiaaneq, tassungalu ilanngullugu imartap avataani suliat eqqaassanngikkaanni, sumiiffinni innuttatigut tunngavissaqanngitsuni inuussutissarsiutinik ineriartortitsisoqarsinnaanera eqqarsaatigiuminaammat. Ajornartorsiullu taanna Isumalioqatigiissitap takorluukkanut allattukkamini e-qaatsumik aqqiinnissaq pillugu immikkoortumi sammivaa. Taannalu pingaarti-tassatut toqqakkanut, Isumalioqatigiissitap ersarissarnerusimasariaqaraluagaa-nut nassuiaataavoq. Kisiannili inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamat pe-riarfissat Isumalioqatigiissitap nassuiaasiaanut tullermut, tunngavissanik assi-giinngitsunik saqqummiussiviusussamat ilaatinneqassapput. Tamatumunnga atatillugu Inuussutissarsiornermik ineriartortitsineq attaveqarnermi suliassaa-nersoq, imaluunniit paarlattuanik inissisimanersoq paasissallugu pingaaruteqar-poq.

### **Tusarniaanermi akissutinut oqaaseqaatit aalajangersimasunut tunngasut**

Oqaatigineqareersutut tusarniaanermi akissuteqaatit isummersuutit oqaaseqaa-tillu il.il., takorluukkanut allattukkanik pitsaanerulersitsisussat, aammalu Isu-malioqatigiissitap isumaa malillugu sulinerup ingerlaqqinnissaanut ilanngunne-qartariaqartut arlallit saqqummiunneqarput. Tassani ilaatigut imatut allassima-soqarmat erseqqissarneqassaaq:

- inuussutissarsiornermi periarfissat – taakkununngalu takornariaqarneq ilanngullugu – oqaatigineqareersutut naammattumik ilanngunneqarsi-manninnerat arlalinnit uparuarneqarpoq. Tamatumunnga atatillugu ilaatigut uulianik sillimmatini atorneqarsinnaasuni periarfissat taakku-lu sunniutissaat taaneqarput,
- Sullualuup ammarnera, ilaatigut umiarsualivimmik akunniffissammik periarfissaqarnissaq ilanngunneqartariaqarput,
- timmisartukkut assartuinnerup pingaaruteqarnera naammattumik ilan-ngunneqarsimangilaq,



- Imapik qulaallugu angallavinni unammillersinnaaneq annertunerusumik ilaatinneqartariaqarpoq, taamatullu Kalaallit Nunaanniit/Kalaallit Nunaannut angallaviit annertunerusumik sammineqarsimasariaqaraluarlutik,
- Inuit siammasinnerat pissutsillu immikkut ittuunerat pissutaallutik kif-fartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit siunissamissaaq pisariaqartussaapput. Tamatumunnga atatillugu eqqaaneqarpoq, aningaasartuutikillisaanissaq qulakkeerniarlugu isumaqatigiissutit sivisuumik atuutarnerat pisariaqartoq,
- ilanngussaq A-mi Mittarfeqarfinniit kisitsisit tunngavigineqartariaqarput.

### **Takorluukkat anguniakkallu oqaasertaanik iluarsiiineq**

Tusarniaanermi akissutini arlalinni takorluukkat anguniakkallu ilusiligaanerannut oqaaseqaateqartoqarpoq siunnersuuteqartoqarlunilu. Isumalioqatigiissitap taakku tunngavigalugit oqaasertaliussat, siunissami Isumalioqatigiissitap suli-neranut tunngaviusussat iluarsaappai.

### **Takorluukkat**

*Inuiaqatigiit assartuussinermik pitsaasumik, akikitsumik inuiaqatigiillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaffeqarfiusumik atuisinnaassapput.*

Isumalioqatigiissitap takorluukkat imai allanngortinngilai, kisiannili oqaasertaasigut iluarsaassivoq. Tusarniaanermi akissutini arlalinni oqaaseq "akikitsumik", Kalaallit Nunaata isorartunerujussua isorineqarsinnaasullu amigaataaner- rat pissutigalugit akikitsumik assartuinissap pisinnaannginneranik isumaqarneq tunngavigalugu oqaaseqaateqarfigineqarpoq. Tusarniaanermi akissutini oqaat- sip "akikitsumik" assersuutigalugu "aningaasartuutit ilisimaaralugit"-mik taar- serneqarnissaa siunnersuutigineqarpoq. Europami assartuisarnermi akit Kalaal- lit Nunaanni atorineqarsinnaannginnerannut Isumalioqatigiissitap isumaqataa- voq. Kisiannili takorluukkat oqaasertaanik allanngortitsiniarani Isumalioqati- giissitap aalajangerpoq, oqaatsini "pitsaasumik" aamma "inuiaqatigiit aningaa- saqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaffeqarfiusumik" suliassaqarfinni tamani aningaasartuutikillisaanissaq pineqarmat.

### **Anguniakkat**

*Kalaallit Nunaanni assartuussinerup siunissaanut inassuteqartoqarnissaa Naal- lakkersuisut kissaatigaat. Inassuteqaateqarnermi assartueriaaseq aningaasa- qarnikkut imminut nammassinnaasoq, aammalu inuussutissarsiornermi inuia- qatigiinnilu ineriartortitsinermut tamarmiusumut tapertaasinnaasoq qulak- keerneqassaaq.*

Isumalioqatigiissitap tusarniaanermi akissuteqaatit tunngavigalugit "inuussutis- sarsiornermi ineriartortitsinermut" anguniakkanut ilanngunniarlugu aalajanger- paa. Kiisalu tusarniaanermi akissuteqaatit "avatangiisinut nungusaataanngitsu- mik" ilanngunneqassanersoq pillugu Isumalioqatigiissitamut eqqarsaatissiipput. Isumalioqatigiissitap naliliinera malillugu avatangiisinut silallu pissusaanut su- liassaqarfiiit iluanni inuiaqatigiit tamakkiisumik ineriartornerisa kingunerisaanik assartuiner- mut maleruagassat, suliassaqarfimmi pilersinneqartartut malinneqar- tussaapput.





## **Ilanngussaq B**

**Mittarfiit takissusiisa, timmisartut suussuserisinnaasaasa aammalu angusinnaasat ataqatigiinnerat\*.**

### **Mittarfik 650 meterinik takissusilik:**

**Timmisartut sarpillit:**

- Dash 6 (amerlanerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiaq 2010-mi aallarteqqinneqassaaq.
- Dornier 228 (amerlanerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiaq 2010-mi aallarteqqinneqassaaq.

### **Mittarfik 799 meterinik takissusilik:**

**Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +**

**Timmisartut sarpillit:**

- Dash-7 (amerlanerpaamik ilaasut 44-t). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Dash-8 100/200 (amerlanerpaamik ilaasut 37-it - killilikkat). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.

### **Mittarfik 1199 meterinik takissusilik:**

**Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +**

**Timmisartut sarpillit:**

- Dash-7 (amerlanerpaamik ilaasut 44-t). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Dash-8 100/200 (amerlanerpaamik ilaasut 37-it). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.
- Dash-8-300 (amerlanerpaamik ilaasut 56-it - killilikkat). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.
- ATR-72-212 (amerlanerpaamik ilaasut 61-it - killilikkat)

**Timmisartut taaneqartut tamarmik assersuutigalugu Nuummiit Islandimut nal. ak. pingasut – sisamaat avillugu timmisartorluni apuussinnaapput.**

**Timmisartut sukkasuuliat:**

- Avro RJ85/Bae-146-200 (amerlanerpaamik ilaasut 92-it - killilikkat). Assersuutigalugu Nuummiit Islandimut nal. ak. marluk atorlugit timmisartorluni apuussinnaasoq. Tunisassiaq unitsinneqarpoq.

### **Mittarfik 1799 meterinik takissusilik:**

**Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +**

**Timmisartut sukkasuuliat:**

- Boeing 757-200 (amerlanerpaamik ilaasut 200-t - killilikkat). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Boeing 737-700 (amerlanerpaamik ilaasut 141-t - killilikkat).

**Assersuutigalugu timmisartut taaneqartut marluk Nuummiit/Iulissaniit Københavnimut akornuteqanngitsumik, pissutsit qanorluunniit ikkaluar-pata killilersorneqaratik sulisinnaassappata mittarfik 2.150 meterinik takissusilik pisariaqartinneqarpoq.**

## **Ilanngussaq B** **Mittarfiit takissusiisa, timmisartut suussuserisinnaasaasa aammalu angusinnaasat ataqtigiinnerat\*.**

\* Oqaaseq “- killilimmik” atorneqartillugu angusinnaasat, ilaasorineqarsinnaasut aamma/imaluunniit nassiussat nassarneqarsinnaasut annerpaaffissaat appartinneqarsinnaavoq. Aamma killiliinernut silap pissusai aalajangersimasut apeqqutaasussaapput.

Najoqqutarineqartoq: "Timmisartuussisarnermi ingerlasussanik piareersarnek aqutsinerlu pillugit nalunaarusiap ilaanut iluarsissut", timmisartuussisarnermi ingerlasussanik piareersaarnermut aqutsinermullu ataatsimiititaliaaqqap Ilulissani Nuummilu mittarfiit umiarsualiviillu allineqarnissaannut suleqatigiissitamut suliaa, 2006.

Flight Global, [www.flightglobal.com](http://www.flightglobal.com), 8. april 2008 kiisalu quppersagaq "Flight International", 3-9. november 2009.